

EEN BESCHOUWING OVER HET DHARMA VAN DE MENS

Een verslag van twee voordrachten van Prof. J.E. van der Stok, gehouden op 21 oktober en 18 november 1956 voor de gezamenlijke vier Loges T.V. te Amsterdam.

Broeders, als onderwerp van deze morgen heb ik gekozen het dharma van de mens in algemene zin.

Er is natuurlijk ook het dharma van een volk, van groepen van volkeren, het individuele dharma, maar vandaag wil ik de nadruk leggen op het dharma van de mens in algemene zin. Hoe komt de mens tot vervulling en voleinding ?

De condities die heersen in deze tijd van de jaarcyclus zijn wel bijzonder geschikt om dit grondprobleem aan te vatten. Er is namelijk ook een dharma van het jaar. We zouden kunnen zeggen dat met Kerstmis of al eerder, op 22 of 23 december, er een nieuwe toon klinkt, de zilveren toon van de Koning der Wereld.

Een nieuw geluid krijgt dan zijn volle klank, zijn vol accoord.

Met Nieuwjaar wordt het dharma voor het jaar aangegeven, het paswoord uitgesproken voor de bepaalde taak die in dat jaar moet worden vervuld.

Het is alsof een nieuwe brandingsgolf komt aanrollen uit de verte, met een nieuw blank licht op de kam van die golf. Hij is opgestegen uit de diepte van de diepste nacht op 22 december als de zon zijn laagtepunt heeft bereikt. Hij komt aanrollen en vervult zijn dharma, bereikt dan het eindpunt, als hij niet verder kan. Wanneer het dharma is uitgeput, loopt hij weer terug naar de diepte, opdat van daaruit een nieuwe betere poging kan worden gedaan door de vervulling ervan. Hij gaat weer terug tot de Grote Moeder, de diepte van de wijsheid, die er was vóór alle licht er was en de tijd en de beweging, om dan met het nieuwe jaar zich weer voor een nieuwe taak te zien gesteld.

In deze tijd van het jaar is het dus alsof we teruggaan tot de diepte, worden schoongewassen door de Moeder, de diepe wijsheid, de eerste grondslag van alle openbaring. We worden voorzien van een nieuwe substantie die is : de kwaliteit van kwaliteit, de deugd van deugd. Zij zuivert ons met Haar diepe deugd en onze substanties worden vernieuwd. Wij hebben in vele opzichten gefaald in de vervulling van het dharma, wat ook niet anders kan met de tegenwoordige stand van de evolutie.

We hebben nu de tijd van herstel, opdat we in de volgende drie maanden de lessen kunnen leren. Het grote herstel vindt plaats door de Grote Moeder, de diepe wijsheid, en we kunnen het ondergaan in het grote machtige rythme van het jaar. Er wordt ook nog een oordeel uitgesproken, maar het is nimmer een veroordeling. Het Goddelijke veroordeelt nooit, oordeelt wel. Het oordeel geschiedt door de Koning der Wereld, door Hem Die altijd dured jong is. Zijn oordeel is rechtzettend, verjongend en zuiverend in structuur. We worden hersteld in de wapenrusting des lichts, in volle gerechtigheid en rechtvaardigheid. We kunnen deze absolutie van de diepe wijsheid en het koninklijke licht allen doormaken.

Misschien zijn sommigen uwer op de hoogte van de gebruiken met het Joodse Nieuwjaar. Het is een beweeglijk feest omstreeks 22 september. De God der wrake en vergelding uit het Oude Testament verschijnt dan in een heel andere gedaante. Hij is niet meer de god der vergelding maar is vol van vergeving en Hij absolveert dan de mensen. Hij maakt de mens vrij van de belofte ten aanzien van Hemzelf; zijn schulden worden kwijtgescholden. De Hogepriester volbrengt dit zinnebeeldig en magisch door op het feest van Grote Verzoendag de handen op de zondebok te leggen en de zonden te belijden van het volk.

Daarna wordt die bok beladen met de zonden de woestijn in gejaagd waar hij dan verloren gaat. Zo worden dan de zonden kwijtgescholden.

Er is dan een moment van bevrijding, van herstel in de oorspronkelijke zuivere toestand, zodat men voor een ogenblik kan zien waar het heen moet en hoe men kan komen tot de juiste contacten. Dit heeft niets te maken met verinnerlijking; het is geen naar binnen gerichtheid, die eigenzoekelijkheid is waardoor juist gespletenheid ontstaat. Het gaat altijd om de kwestie van het juiste contact met anderen, met de mensheid. Dat contact nu hebben we volledig wanneer we gezuiverd zijn door de Grote Moeder van Wijsheid.

Wanneer de mens gezuiverd wordt door het Koninklijke Licht, dan wordt hij specifiek. Hij kan dan zijn unieke gave geven en contact hebben met allen en alles. Alles is uniek, elk atoom is uniek, het is de *raison d'être* van alles. Zo verschijnen we in volle zuiverheid, die ons openbaart hoe we kunnen volbrengen. We zijn geworden als het kindeke.

Het is ook heel merkwaardig, dat in Protestantse zowel als Katholieke kerken men in deze tijd juist dat gedeelte uit het Evangelie voorleest, dat wie niet "wordt gelijk de kinderkens" niet zal ingaan in het Koninkrijk der Hemelen, en zijn taak niet zal kunnen vervullen. Het Koninkrijk der Hemelen is een ander woord voor de vervulling van de taak. Alleen als men zijn taak volbrengt is er volledige voldoening. Die ligt niet in de hemel.

Er bestaat wel een hemel als tijdelijk verblijf voor herstel van krachten.

Maar het is een herstel om weer in *déze* wereld het nirwana te volbrengen. Hier moet het grote werk geschieden. Tegelijkertijd neemt de Grote Moeder alle onzuiverheden van de mens op, en als men zich openstelt voor dit rythme van het jaar, wordt men dus schoongewassen.

Occult gesproken is het een atmische substantie die doordringt tot in deze wereld. Als men contact probeert te krijgen met de atmische wereld, komt men te staan voor een maagdelijke rots, zo zuiver, zo diep. Iets daarvan daalt naar de boedhische wereld. Het is polarisatie van monadische kernstof op het boedhisch gebied. Zo komt de aanschakeling aan de atmische substantie in de zee van elementale stof. Het dringt door in de hogere en lagere mentale wereld en zelfs in het astrale en etherische gebied. Dat is de achtergrond. Men zou het kunnen noemen het eerste element van wijsheid. Hierdoor wordt alles geheel vernieuwd, substantieel, essentieel; de zelfstandigheid en hoedanigheid worden vernieuwd.

Tevens vindt een zuivering plaats door het Koninklijke Licht. We worden dan volkomen eenvoudig. Het is alsof we de priesterlijke eed van armoede, kuisheid en van gehoorzaamheid afleggen, gehoorzaamheid aan de Absolute Wet, die ligt achter alle tegendelen van goed en kwaad. Hier wordt niet bedoeld het goed dat tegenover het kwaad staat, want dat is weer eigengerechtigheid en even erg als het kwade.

En als we dan zo gezuiverd zijn, zo volslagen armoedig en arm van geest zijn geworden, zonder al die begeerten naar bezit en genietingen, zonder al die rijkdom, zijn we in staat te komen tot het directe contact met de anderen, zoals het kindeke dat heeft. Het heet ook : Zalig zijn de armen van geest, de heel eenvoudigen. Zij hebben rechtstreeks contact. Zij brengen dus tot vervulling. Nu gaat het nooit om een vervulling voor het individu maar het is altijd een vervulling voor de totaliteit, voor het geheel. Het is ook heel natuurlijk dat men als men op die manier is hersteld, geconfronteerd wordt met al dat andere.

We kunnen nu beter zien dat al die rijkdom die we met onze begeerten hebben nagejaagd en die we ook ten dele hebben verkregen, niet behoort tot de wezenlijke mens. Het onszelf willen laten gelden staat het dharma in de weg. Het gaat erom te komen tot het ware contact en om het geheel te laten opgaan in de vlam van Nirvana. We worden geconfronteerd met het elementale in de mens, de grote vijand van de mens. Er is een enorme elementale geladenheid in de mensheid, waardoor allerlei moeilijkheden zijn ontstaan. Zo kan men dus ook het dharma van de mens in deze tijd op een zeer bijzondere wijze benaderen.

Laten we nu eens het dharma van de mens beschouwen aan de hand van een oud verhaal. Het gaat hierin om een bepaald persoon, een jonge man, die de held is van ons verhaal. Hij heeft een visioen gekregen van de mystieke bruid en hij wil haar gaan zoeken. Hij weet dat hij dat moet doen door zijn dharma te vervullen, zo goed als hij het kan. De mens is een zoeker en het eigene moet door hem worden gezocht, vaak door schade en schande. Het kan alleen door de persoon zelf worden gevonden, en dan nog maar ten dele. Omdat hij specifiek is, heeft hij zijn eigen problemen die hij zelf moet oplossen. Maar anderen kunnen hem wel helpen.

De jonge man trekt er dan op uit. Er is oorlog tussen zijn land en een ander land. Elk van beide landen heeft zijn eigen dharma, zijn eigen standaard van recht en rechtvaardigheid, en ze zijn allebei even eigengerechtigd. Hij strijdt aan de kant van zijn volk. Zijn land wint en de vijand wordt verslagen. Hij ziet degene die hij heeft geveeld en herkent in hem zijn broeder. Hij weet dat in deze strijd de vervulling van zijn dharma niet bestaat.

Hij wordt nu een prediker van de vrede, getuigend tegen het oorlogsgeweld. Hierdoor wordt hij uitgemaakt tot verrader van het land, een verrader die het recht, de waarheid en het bestaansrecht van het volk ondermijnt. Hij komt in de gevangenis en ondergaat vier grote beproevingen. Hij voelt dat het de mystieke bruid is die hem leidt door deze beproevingen van vuur, lucht, aarde en water. Als hij dit alles heeft doorstaan, wil hij de bruid alleen maar vinden terwille van de mensheid, niet meer voor eigen voldoening, in geen enkel opzicht.

Dan gaan er geruchten dat Jezus terug zal komen op een bepaalde plaats, de Hermitage van Jezus. Na vele omzwervingen belandt hij tenslotte bij die Hermitage. Hij treft daar verschillende mensen aan, o.a. een Jezuïetische priester, een Franse abbé, een Presbyteriaan en een orthodox Russisch priester. Allen hebben het over de eventuele komst van Jezus.

De Jezuïetische priester houdt de meest brilliante toespraak, waarin hij zegt dat er goed onderscheid moet worden gemaakt tussen de eeuwige Christus en de tijdelijke. Twee duizend jaar geleden kwam de tijdelijke Christus om een instituut tot stand te brengen voor de eeuwige Christus, en dat instituut is volgens hem de Rooms Katholieke Kerk. Die is daarom absoluut; haar voorschriften zijn absoluut en zij is de enig zaligmakende kerk op aarde. Als Hij nu zou komen, dan kan dat alleen maar zijn om Zijn toevlucht te nemen in de R. K. kerk en onder haar leiding de prediking voort te zetten.

Deze toespraak wekte een zekere gramschap op bij de anderen, vooral bij de abbé. De abbé hield ook een toespraak en ging daarbij uit van de progressieve openbaring. Er zijn mythen, zei hij, en ketterijen. Op een zeker ogenblik worden die gecodificeerd in een geloof dat een zekere richting geeft aan een bepaalde periode. Maar dan komen er weer bepaalde oude mythen tevoorschijn en nieuwe ketterijen en ook die worden weer gecodificeerd. Dus er is dat eeuwige rhythme van deze wet van progressieve openbaring. Als Jezus nu zou komen, zouden weer bepaalde ketterijen en mythen die

weer naar boven zijn gekomen, worden geconcretiseerd en gecodificeerd tot een geloof voor een beperkte tijd.

De Protestantse voorganger, de Presbyteriaan, was vol gramschap. Hij was boos op een bepaald gedeelte van de mensheid, op de grote eenvoudige arbeidende massa, de murmurerende ontevreden massa. Als de Heer zou komen, zou Hij hen leren hoe de wet te gehoorzamen en Hij zou harde woorden spreken. Zij zouden een hard bestaan hebben na dit bestaan op aarde, en zouden alleen zalig zijn als ze de wetten van het land beter hadden gevolgd.

De Russisch orthodoxe priester zei het tegenovergestelde. Als Hij komt, zou Hij komen voor de armen, de armen van geest, die niets kunnen begrijpen van die prachtige redevoeringen. Hij komt alleen voor de armen, die in het volle geloof zijn. Het komt aan op boetvaardigheid en geloof, niet op de goede werken. Hij was de kwaadste nog niet van de vier.

Onze held hoorde dit alles en begreep dat hij temidden van deze mensen de waarheid niet te weten kon komen. Hij ging weer naar buiten. Toen was het of hij voor Jezus stond en hij hem vragen mocht stellen. Die vragen en antwoorden werden gegeven zonder dat er gesproken werd.

Hij vroeg: Heer Jezus, is Uw evangelie waar ? Het antwoord luidde: waar en fout.

Wat is er waar in Uw evangelie ? Het antwoord was: Hebt elkander lief.

Dit geldt voor de werkgemeenschap en dit geldt voor de broederschap. Dan volgt: barmhartigheid. Geeft meer dan ge hebt. Het eerste, "hebt elkander lief", is niet transcendentaal. Maar het tweede wel; het is offer, het is paradoxaal: meer te geven dan men heeft. Dan is het derde: mededogen, medelijden. Alleen door lijden komt de mens tot de diepte, tot zijn transcenderende macht. Ten vierde verwees Hij naar het gezegde, dat wie zijn leven wil behouden, het zal verliezen en die het zal verliezen om Zijntwil (dat is de mensheid), het zal bezitten ten eeuwigen dage. Dat is alweer paradoxaal, aangepast aan het wezen van de mens, dat transcendentaal is.

Op zijn vraag: "Heer Jezus, wat is er fout in Uw evangelie ? kwam als antwoord: alle harde woorden, alle verwensingen. Er is een verhaal van de onnutte dienstknecht die dukaten had begraven en hij werd verwenst en uitgeworpen in de buitenste duisternis met weningen en knersing der tanden. Dat is onchristelijke taal. Dat is nooit gezegd. Geloof dat niet, al staat het in het Evangelie. Geloof ook niet de mirakelen en de wonderen. Een groot Leraar zoekt daarin nooit Zijn toevlucht. Het gaat niet om het opwekken van dode lichamen, en Hij verschijnt ook niet op de wolken om te oordelen of te veroordelen. Hij veroordeelt nooit.

Onze held verliet deze plaats en ging naar een andere plek in China, waar een oud Buddhistisch klooster stond waar de acht graden van de ware leer van Boeddha werden onderwezen en geleefd.

In de kloostertuin was een lotusvijver. Als men daar in meditatie was verzonken, dan kon men er de hoogste wijsheid bereiken, het dharma ten volle volbrengen en in Nirvana opgaan. Hij trachtte de hoogste wijsheid te vinden en werd toegelaten tot en met de zevende graad, de belangrijkste, van het edele achtvoudige pad. Toen hij daar zat bij de lotusvijver in diepe vrede, hoorde hij opeens een geruis. Hij zag een vreemdeling en direct daarop een troep rovers die hem beroofden. Hij sprong op om de vreemdeling te helpen, maar kwam te laat. De vreemdeling was al dood. Hij was teneergeslagen omdat hij niet begreep dat zoiets hier kon plaatsvinden in de stilte van dit heiligdom. Dan moest er iets fout zijn. Hij verliet zijn plaats en stond voor de Heer Boeddha. Weer volgde een dialoog zonder woorden.

Hij vroeg: Heer Boeddha, is Uw leer waar ? Het antwoord luidde: Waar en fout.

Wat is er waar in Uw leer ? Als antwoord volgden er toen vier Pali-woorden.

Het is niet mogelijk er thans precies woorden voor te vinden.

Het eerste is: zuiverheid, sereniteit. Ook grote eerbied voor al wat leeft, voor alle dingen om ons heen.

Het tweede is: ahimsa zoals het wel wordt genoemd, geen oorzaak zijn tot lijden.

Het derde is : grote gevoeligheid voor het lijden om ons heen, "the awareness of suffering". Wanneer men openstaat voor het lijden van de mensheid, dan worden de poorten en vensters geopend en komt het constructieve denken. Al het andere is eigen-zoekelijk denken, en dat is niet waar denken. Het is ook vriendelijke hulpvaardigheid, geleid door diep inzicht en diepe sympathie.

Het vierde is: pure onzelfzuchtigheid, geen notie van het zelf. Het zelf moet volkomen overwonnen zijn.

De zevende trap op het Pad van Volmaking kan op verschillende manieren worden aan-gegeven. Sommige vertalers zeggen: het is waar geheugen. Het is echter eerder : op-lossing van het geheugen in volledige handeling in het ogenblik. De Boeddhistische rea-liteit is het Eeuwige Nu. Wat wij ondergaan in de tijd is de continuïteit van het Zelf, het ik, de grondslag van alle begoocheling, het zelfzuchtige, dat is de dood.

Wanneer men handelt in het ogenblik, onzelfzuchtig, dan is men buiten tijd, duur en eeuwigheid, in het Eeuwige Nu. Het is wat de wiskundigen noemen: het al-afmetelijke punt, de volstreekte volmaking.

Op zijn vraag: Heer Boeddha, wat is er fout in Uw leer ? kwam als antwoord: de vlucht uit het leven.

Toen wist onze vriend wat hij doen moest. Hij ging terug naar zijn land, om daar te wer-ken voor de welvaart en het heil van zijn volk en toen besepte hij dat in dat leven vol opoffering zijn mystieke bruid overal aanwezig was, en zo kwam hij tot de vervulling. Hij werd bevrijd door de grote macht van Absolutie, die er altijd is, en die kan worden geaccentueerd door de mens, die in volledige zelfverloochening de mensheid dient en zo het geloof en het besef geeft van het transcendentale diepe geluk, en de moed om te le-ven en een goed leven te leiden.

Ik zou nu willen besluiten met een beeld over het dharma van de mens, de mens vier-voudig gezien, hierbij aansluitend aan het inzicht van de moderne psychologie, maar zonder dat we in onze beschouwing die schaduw invoeren, die duistere kant. In deze tijd kunnen we komen tot de visie van de mens zoals hij is.

In de eerste plaats is er het menselijk bewustzijn. Dit moet worden uitgebreid en het moet klaarder worden en meer doorschijnend.

In de tweede plaats is er het menselijk lichaam, dat in de Boeddhistische filosofie wordt genoemd de grootste schepping der wereld. Door het lichaam kan de geest der vrijheid in de gebondenheid van de wijsheid komen tot de meest volmaakte uitdrukking in gebaren, woorden en in alle expressie.

Het stoffelijk lichaam is het grootste en moeilijkste werkstuk voor de mens, omdat hij daar-in moet worden tot de volledige bevrijder, die kan absolveren.

Het grote werk, het Nirvana, kan alleen volbracht worden door de vervulling van het dhar-ma in deze wereld. Telkens opnieuw gaat men terug naar de hogere mentale wereld, "recu-ler pour mieux sauter", om zich te herstellen en het dharma volledig in deze wereld te kunnen vervullen.

Zo is er het bewustzijn en het lichaam, maar in de derde en vierde plaats ook de geest der vrijheid en de gebondenheid van de wijsheid, of Purusha en Pradhana of Akasha zoals men

het zou noemen in de Hindoeleer. Die twee spelen het spel tot volmaakte uitdrukking van vrijheid in wijsheidsgebondenheid, in de openbaring en in de mens.

Er is dus het viervoud :

1. het bewustzijn
2. het lichaam
3. de geest der vrijheid
4. de gebondenheid van de wijsheid,

allen verbonden door de Absolute Wet, die buiten alle functies staat.

Het is ook voor te stellen door het kruis en de cirkel, maar de mens is meer dan dat, nl. transcendentiaal, en zo gaat hij boven het kruis en de cirkel uit.

In zijn hart moet ontbloeien de vijfvoudige roos, waarvan de bloembladen vijf menselijke deugden zijn :

1. diepe eerbied
2. warme vriendelijkheid en hulpvaardigheid
3. diep inzicht, diep begrijpen, sympathie
4. mededogen, medelijden, het lijden van anderen op zich kunnen nemen, opdat anderen kunnen inzien dat alleen door lijden een diepte kan worden verkregen, die leidt tot de transcendentie
5. het geven van het leven aan de mensheid, te sterven in dienst aan de mensheid.

Zo komt de roos tot bloei op het kruis. Dan is er de volledige sublimatie in de geur daarvan. Het kruis wordt opgeheven, het hele beeld vervluchtigt en het verdwijnt in de sublimatie, in de geur die opstijgt en zich verliest. Dat is het Nirvana, de absolutie. Door die macht blijft de mens hopen en geloven in zijn toekomst en in de grote taak die hij heeft te vervullen, de taak het transcendentiaal geluk te brengen aan allen en alles.

-. - . - . - . - . - . -

De mens is in zijn diepste oorsprong zelfs geen wezen. Hij is transcendentaal, hij gaat het wezenlijke nog voorbij. Hij is de offeraar die zelfs het meest wezenlijke moet offeren. Hij is geroepen tot de hoogste vrijheid ; hij kan alles in de war sturen, zelfs in de zeer beperkte omstandigheden hier, het nauwe veld van ervaring dat wij door onze eigenzoekelijkheid voor ons zelf hebben geschapen. Ofschoon wij "dingen zijn geworden en de elementalen ons berijden", zijn we toch geroepen tot vrijheid. Al is de mens thans het dier waarop de dingen rijden naar een onafwendbare vernietiging, toch weet hij dat hij vrij is en een vrije beslissing kan nemen in het ogenblik, al is hij gebonden aan handen en voeten door de gevolgen ervan. Dit is ook een van de grondstellingen van het existentialisme.

Omdat de mens transcendentaal is, heeft hij het vermogen om buiten de schepping te treden, er bovenuit te gaan, haar te transcenderen, na veel moeilijkheden en veel lijden. Hij ervaart dan dat de hele schepping een integriteit is, een volkomenheid, een geheel. Dit transcendentale kan alleen worden bereikt door het zoenoffer, waarbij men alle onvolkomenheden op zich neemt, zonder te beschuldigen. In dat oneindige offer verzinkt al het onvolkomene, in die diepte worden alle onzuiverheden geabsorbeerd, zodat ze verdwijnen. Dan wordt voor een ogenblik het gehele stelsel opgeheven en ontstaat de spontane creatie. Dat is de symbolische betekenis van de zondebok, of het zoenoffer om het mooier te zeggen. Het gaat hier dus om het vermogen van de mens om te absolveren. Hij kan absolveren, en in zijn diepste wezen weet hij dat hij die macht heeft om het hele stelsel op te heffen en weer spontaan te laten verschijnen. De Grote Offeraars, de Adepten, hebben deze macht en aan Hen is het te danken dat de mensheid nog voort kan gaan en dat de schepping niet allang in elkaar is gestort, voor zover dan betreft deze wereld, dit grote experiment dat met de mensheid is genomen. Ik weet wel dat dit niet zo sterk in de Geheime Leer en andere werken naar voren is gebracht, maar het schijnt toch overal doorheen. Mevrouw Blavatsky heeft het nog het diepst aangesneden.

De tegenwoordige toestand in de wereld is er een, vol van schaduwen en vol elementale geladenheid. De mens is door zijn afgescheidenheid, zijn eenzijdige ontwikkeling, afgescheiden van de natuur en van de andere mensen. Hij is gekneld tussen subject en object en bevindt zich in alle omstandigheden in de verdrukking. Alles hangt als los zand aan elkaar, het is geen geheel, het zijn elementalen geworden. Er zijn grote tegenstellingen vol elementale geladenheid. De mens heeft het integrale, het grote organische verband met zijn medemensen en met de natuur totaal verloren. Hij onderzoekt de natuur als object, haalt alles uit elkaar. Het atoom, het levende oeratoom, het primaire atoom wordt uit elkaar geplozen; het is je reinste vivisectie. Men ziet dan ook de reactie in de gehele natuur. Men doet dit, zoals tenminste de wetenschapsmensen het op het ogenblik doen, zonder compensatie, en bovendien met het oog gericht op vernietiging. Zo ontstaat er een elementale samentrekking in de astrale wereld en dit heeft zijn weerklank in deze wereld. De astrale wereld die al vijandig staat tegenover de onze wordt dan nóg vijandiger. De mens is al afgesloten van zijn ziel als dieptefunctie en van zijn genius, de goddelijke vrijheidsfunctie, door zijn eenzijdigheid, baatzucht en verafgoding van het zelf, het ik.

Ook in de Christelijke wereld gaat het om het redden van het eigen zieleke, zichzelf, het ikje. En wat is dat ikje ? Volgens de moderne psychologie is het ik een afzetting, een precipitaat. In het begin leeft het kindeke in de paradijstoestand en er is de moeder die alles geeft, het geestelijke matriarchaat.

Daarna moet hij komen in de kleine gemeenschap van het gezin. Hij vindt andere kin-

deren tegenover zich die het hunne willen hebben. De vader staat voor de norm, de maatschappelijke norm. Nu moet ook hij die norm leren kennen - hij wordt beperkt, en dat moet ook. Zo ontstaat het ikje. Maar hoe ver heeft de mens dat doorgezet en doorgedreven!

Een van de grote historici van deze tijd, Arnold Toynbee, bekend door zijn "uitdaging"s theorie, zegt dat het er in de ontwikkeling der volkeren op aan komt of een volk zich zal kunnen handhaven tegenover de uitdaging van buiten. Heeft het de vitaliteit en de visie van zijn eigen boodschap in de wereld, dan zal het overwinnen. Zo niet, dan valt het. Iets dergelijks ongeveer zegt Prof. Fred. Polak : Waar hoop is en vertrouwen en geloof in de toekomst, daar is handhaving. Maar de mens is op het ogenblik zonder hoop, of wel hij streeft naar zuiver zelfzuchtige doeleinden die leiden tot vernietiging op grote schaal.

Toynbee heeft een groot werk geschreven, waarin hij het standpunt van de historie ten opzichte van de religie tracht te bepalen: "The historian's approach to religion". Hij zegt, dat men ziet, als men de loop der geschiedenis nagaat, dat de mensheid in toenemende mate zelfzucht heeft getoond en drang om zichzelf te laten gelden niet-tegenstaande de invloed van de grote godsdiensten zoals het Christendom en in het bijzonder het Boeddhisme. Deze beide godsdiensten willen dit probleem van eigengereidheid oplossen, maar de geschiedenis voltrekt zich in de andere richting.

Nu zegt Toynbee : Er is een materialistische en technologische instelling op het ogenblik en de wereld ontwikkelt zich steeds meer in die lijn. Deze technologische ideologie krijgt hoe langer hoe meer vat op de mensheid. Om die eenzijdige ontwikkeling op te heffen moet er een compensatie tegenover worden gesteld, een geestelijke compensatie, een geloof. Theosofisch gesproken kunnen we zeggen dat de ontwikkeling steeds meer elementaal wordt gericht, en dat als tegenwicht nodig is het scheppen van een geestelijk milieu waardoor de mens kan komen tot volle integratie, tot volledigheid. Toynbee ziet het grote gevaar van de technische robotontwikkeling die uiteindelijk kan leiden tot vernietiging der mensheid en hij zoekt naar een oplossing daarvoor. Volgens hem is deze ontwikkeling van dien aard, dat de oplossing universeel moet worden gezien, als een universele godsdienst die het tegenwicht kan vormen voor die gevaarlijke tendens. Wij zouden kunnen spreken van een elementale tendens, een tendens van "elemental worship", zoals een van de Meesters het heeft uitgedrukt toen hij schreef dat de wereld zich meer en meer ging bewegen in de richting van "elemental worship". De grote historicus Toynbee ziet de oplossing alleen in de ontwikkeling van het Christendom of het Boeddhisme - die twee verschillen zeer en hij wil geen keuze maken. In die lijn ontwikkelt zich de wereld en het is goed dit in gedachte vast te houden in die grote moeilijkheden waarvoor we staan.

Vraag: Hoe is de werking van het menselijke bewustzijn ? Het is een eenheid, maar als we op het stoffelijke gebied wakker zijn in de persoonlijkheid, is het bewustzijn geconcentreerd op het stoffelijk gebied. Daarnaast is er echter tegelijk de werkzaamheid van het Ego op diens eigen gebied, en op een hoger plan is er de monade, zodat we zouden kunnen zeggen dat de eenheid van bewustzijn zich openbaart op drieërlei wijze. Terwijl het stoffelijk waakbewustzijn werkt, blijft dus dat hogere ook bestaan. Is dit juist gezien ?

Antwoord: Ik geloof dat we een ruimer opvatting over de mens moeten hebben dan dat. De mens is een ziel, verbonden met de diepte, de diepe wijsheid. Verder is hij een genius, verbonden aan de goddelijke geest van volledige vrijheid. Dat zijn twee polen waartussen de mens staat. Hij heeft het vermogen van volle verbondenheid daarmee. De mens als microcosmos is het instrument dat die polariteit moet opheffen; hij moet de

synthese bewerken tussen de goddelijke vrijheid en de wijsheidsgebondenheid. Dan ontstaat de bloem, de vorm van de vrijheid, met daarin de synthese als het offer dat het hele systeem opheft, dus als de geest van de vrijheid en de diepe wijsheid. Dan komt er de spontane creatie. Dit systeem werkt op alle gebieden. Maar op het stoffelijk gebied moet het grote werk worden gedaan, het Magnum Opus zoals de occultisten het noemen. De hele mens wordt dan de bloem; de stimulans gaat uit van de mensheid hier beneden. Hij is de bevrijder van het hele systeem. Alleen door offering kan de mens opheffen en dan komt de volstrekt spontane creatie die volmaakte voldoening en volmaakt geluk geeft.

Vraag: Het is dus wel een moeilijke taak om op het stoffelijk gebied waar we het meest beperkt zijn te trachten de elementen van vrijheid en wijsheid uit te drukken.

Antwoord: De eerste voorwaarde is een samenspel van mensen, broederschap van mensen en nog meer dan dat, een groep van volkomen offeraars. Als individualiteit zijn we volledig aangeschakeld aan de engelenwereld, en als persoonlijkheid aan de schepselen van werkzaamheid. We moeten komen tot een volledige coöperatie, als in een orkest, een subliem koor zoals in de Mattheuspasiën. Er is dan een stilte, ook al schallen alle bazuinen. Er is dan een sublimatie, het systeem wordt opgelost in een prachtige harmonie. Op elk gebied is er die volkomen oplossing. De hoogste oplossing komt door het offer, de eigenlijke creatie van de mens; het hele systeem wordt dan spontaan vernieuwd.

Vraag: In de Theosofische Vereniging moeten we dus eigenlijk naast broederschap de nadruk leggen op de geest van offering....

Antwoord: De geest van samenwerking die nodig is is het dharma van de persoonlijkheid. We moeten komen tot groter samenwerking, groter harmonie, zoals in een oratorium. Door deze harmonieuze werkzaamheid ontstaat dan de verstillings, de opheffing en de sublimatie.

Verder is er de individuele kant - dus de mens als individu - de kant van het licht en van de diepte, die even groot en machtig zijn.

En tenslotte is er de offeraar die het hele systeem opheft en volledige spontane creatie mogelijk maakt.

We moeten er voor oppassen dat we geen enkele factor uitsluiten om te komen tot het geheel :

De mens bestaat uit lichaam, ziel, dan de genius en de hogere mens (de lichtmens). Dat zijn de vier polen van de mens, en de bewuste mens (het bewustzijn) staat daar middenin als de quintessence. Hijzelf is het geheel. Het zesde aanzicht omvat die vijf : de lichaamsfunctie, de functie van de ziel, de functie van de genius, de functie van de hogere mens en het bovenbewustzijn van de grote offeraar.

Het lichamelijke is een kosmos, een wonderlijk ding. Polair er tegenover is de geest. We moeten het beeld van het kosmische van het lichaam goed vasthouden - het is een halfbewuste factor waarin het hele systeem aanwezig is.

Als alle aanschakelingen volledig zijn, de aanschakelingen met de diepte en met de volle vrijheid van de genius, en als hij verbonden is met de kosmische harmonie die in het lichaam werkt, en als hij verder zijn schakels heeft met het hogere bewustzijn, het intellect, het lichtbewustzijn en tenslotte met de offeraar, dan verschijnt de mens in zijn totaliteit en kan het geheel worden opgeheven. Dan wordt de mens bevrijd als microcosmos. Toch is dat geen totale bevrijding, want hij is zo transcendentaal verbonden met alle andere mensen, dat hij dan de anderen eveneens moet bevrijden. Dat is het grote essentiële vraagstuk van het plaatsvervangend offer. Hij is verantwoordelijk voor de fouten en overtredingen van andere mensen.

Men moet ons bewustzijn beschouwen als een zeer beperkte factor. Van groot belang zijn die halfbewuste systemen die in ons werken. Die factor van het onbewuste is ook de ontdekking geweest van de grote psychologen, zoals Freud. Er is echter geen sprake van enige onbewustheid in de diepte van de wijsheid en in de genius. Het zijn alleen geen bewuste factoren zoals wij die hier moeten ontwikkelen in deze tijd waarin moet worden ontwikkeld het bewuste offer. Dan pas komt het hele systeem in werking.

We zijn nu helemaal in dat beperkte bewustzijn ingeklonken. Vandaar de voorstelling van subject-object, waarin wij allen gevangen zijn. Maar zodra men enige connectie heeft met de diepte van de wijsheid, met de volledige geestelijke vrijheid en het hogere bewustzijn van licht, wanneer de connecties er zijn met het hemelse vuur en licht en het totale of-ferbewustzijn, en er is ook de lichamelijke connectie waarin het kosmische bewustzijn aanwezig is op een prachtige wijze, dan wordt men de volledige mens en dan is het of het hele systeem wordt opgeheven.

Het is niet dit bewustzijn; dit moet zich uitbreiden tot het bewustzijn dat die alle vijf omvat, en dan is er het hogere bewustzijn, dat het hele systeem opheft. Er zijn in het geheel zeven factoren - alles heeft daarin zijn plaats.

De lichamelijke kant is van de grootste betekenis, de vergeestelijking van het lichaam, de geestelijke betekenis van het lichaam, een microcosmos in zeer bepaalde zin, die noodzakelijkerwijs in het hele systeem moet worden opgenomen. Dit is geen nieuwe manier van voorstellen. Het laat de Theosofische voorstelling van de zevenvoudige mens intact, maar tevens neemt men over de oude voorstelling van de genius (daimon) en de diepte van de wijsheid. Dat zijn de twee basisfactoren. Het allergrootste is het vrouwelijk aspect : de diepte van de wijsheid. Er kan alleen maar licht zijn als er diepte is. Daarna komt pas de licht- en vrijheidsfactor.

Dus er is diepte en licht en dan het systeem waarin die twee tot openbaring, tot oplossing moeten komen, de synthese die de beide factoren in zich opneemt in het werk van perfectie. Zo krijgt men dan de spontane functie.

Laten we ons de mens voorstellen als een lotusbloem op de onmetelijke zee, omgeven door de diepte, de diepte van de wijsheid. Van boven is er de stimulerende impuls van het licht van de zon, waardoor de bloem groeit en bloeit.

Allebei hebben ze zich beperkt, het zonlicht en de diepte. Onder de zee is de maagdelijke rots. Dan is er de bloem die leeft tussen beiden in, en zij moet het hele systeem opheffen. In haar schoonheid, haar transcendentale schoonheid, transcendeert zij het hele systeem. Alles doet zij verstillen, alles wordt door haar gesublimeerd. De zee, de maagdelijke rots, alles verdwijnt in het absolute, de grote absolverende macht. Dit beschrijft in het kort het hele proces waar het om gaat.

- -

Men kan de toestand waarin we ons op het ogenblik in de wereld bevinden, op een bepaalde manier benaderen. Men moet dan Europa verbonden denken met Afrika. Europa komt volgens de oude mythen uit Afrika voort. Europa ligt op het ogenblik in het centrum van de ontwikkeling van de mensheid. Het is het bewuste gedeelte. Links, kunnen we ons voorstellen, zijn Rusland en China, de kant van de diepte van de wijsheid. Rechts is Amerika, de genius. Europa is degene die het hele systeem moet oplossen. De grootste verantwoordelijkheid rust op haar. Het komt erop aan dat Europa weer connecties krijgt met Rusland en China en zich beter aansluit bij Amerika. De genius en de ziel, aangesloten aan de persoonlijkheid.

De persoonlijkheid is door de egoïstische tendens afgesloten van de ziel en de genius. Hij is ook afgesloten van het hogere bewustzijn en van het kosmische in het lichaam. In het lichamelijke is het hele stelsel op een bepaalde manier vertegenwoordigd, en ook de opheffing van het geheel.

Nu is het de taak van Europa om het hele systeem te doorzien en het zijne bij te dragen in de laatste subcyclus van een bepaalde cyclus. Wij gaan nu de zevende subcyclus binnen, die duurt ca. 2000 jaar. De hele cyclus is 14000 jaar.

Uiteindelijk moeten we in de komende 2000 jaar komen tot de opheffing van het hele systeem, de oplossing van het grote vraagstuk.

We hebben op het ogenblik in de wereld dit systeem waarbij Europa nog altijd de leidende rol moet spelen wat betreft het bewustzijn, het bewuste gedeelte, meer dan Amerika en landen als Rusland en China. We hebben ze allemaal nodig. De synthese moet worden gemaakt tot grote werkelijkheid en niet beleefd als mayavische schijn.

De functies van de diepte worden vervuld door China en Rusland, de vrijheid moeten we laten werken door Amerika, en de opofferingsfunctie door Europa en Afrika.

Dan is er nog het Zuidelijk en het Noordelijk halfrond. Dat is weer een ander stelsel van krachten. De vrouwelijke krachten, die tot herstel van het geheel moeten bijdragen, komen van beneden, van het Zuidelijk halfrond. De mannelijke krachten komen van boven, van het Noordelijk halfrond. Hier moeten we dus losmaken de mannelijke krachten. Het is belangrijk dat men zich een werkzaam beeld vormt van de grote realiteit. Het gaat om de realiteit van het hele systeem als het werkzaam is, en om de noodzaak dat het meer werkzaam moet worden gemaakt in onze wereld. Het geweten van de wereld ligt in Europa.

Wij - als de bewuste factor - zijn verantwoordelijk voor de gang van zaken in de hele wereld. Wat we in het verleden zijn geweest is dat beperkte; we hebben dat ikbewustzijn ontwikkeld, ons in vele opzichten ontwikkeld ten koste van anderen.

We moeten nu zijn de bewuste dienaren, dan zal de wereld sterk kunnen veranderen.

Er zijn op het ogenblik in Rusland allerlei veranderingen werkzaam. Men zou een verschrikkelijk beeld kunnen gebruiken door te zeggen dat het overkoepeld is door een stalen gewelf. Rusland als volk met een diepe wijsheidsinslag, die vrouwelijk is, is nu gevangen in een Marxistisch systeem. Dit systeem is een puur verstandelijke zaak, terwijl Rusland een emotioneel volk is en in de grond zeer gelovig.

In de Russisch-Christelijke godsdienstvorm gaat men er van uit dat men alleen door het geloof gered kan worden, niet door goede werken. Dat is een vrouwelijk aanzicht.

Dit is nu in het historisch materialisme gevangen door een bepaalde groep mensen, die geen aansluiting hebben met het volk, en dat systeem is op het ogenblik in werking.

Maar de herstellende vrouwelijke krachten erin zijn enorm. Ze zijn sterker dan in de mannelijke naties. Onder die stalen helm zijn allerlei genezende krachten, die het systeem dat op het ogenblik werkt uit elkaar zullen slaan. Dat grote werk moet gebeuren binnen de cyclus van 2000 jaar.

In China zijn nog altijd verjongende wijsheidskrachten. Het is een merkwaardig land, veel jonger en soepeler dan Rusland, en het zit nu ook in de greep van een vrij doctrinair systeem. Maar het is ook bezig zich los te maken door de vrouwelijke regenererende krachten en te komen tot een zekere wijsheid, die de wereld zeer ten goede zal komen. We moeten in China blijven geloven, maar ook in Rusland. Dat is de enige manier om onze taak, ons dharma te vervullen. En Europa is de offeraar, om het systeem in de komende 2000 jaar tot oplossing te brengen.

Vraag: Heeft India geen taak te vervullen ?

Antwoord: India is een zeer belangrijke factor in die hele ontwikkeling van de wereld. Het staat voor Brahman en Atman van de wereld. Het heeft de taak om het hoogste aanzicht van ontplooiing in werking te stellen, het aanzicht van het absolute. Het staat ook voor het volledige offer, sterker nog dan Europa. Het dharma van de mens is : de grote offeraar te worden. India heeft de bijzondere taak om als zuurdesem in die richting te werken. Europa is het hoofd, India het hart van de hele wereld, de plaats waar het systeem moet worden opgeheven. Brahman rust uiteindelijk in het hart. Atman en Atma is nog in het hoofd en moet worden gebracht in Brahman. Atma is het hoogste geestelijke inzicht, dat offering de grote oplossing kan brengen. De daad van het offer moet opbloeien uit India. We weten niet of alles voldoende kan worden gemobiliseerd in die 2000 jaar.... Er ligt een enorme taak voor India. Er zijn grote moeilijkheden die een man als Nehru moet oplossen. Hij moet arbiter zijn voor alle naties en niet teveel neigen naar de ene kant of naar de andere kant. Of hij het zal kunnen klaarspelen is een andere kwestie. Het dharma van India is : het offer te brengen in het concert van de volkeren. Het staat voor Brahman, het absolute.

Amerika staat in dit systeem voor de genius, de geest der vrijheid. Het is nog een jong land; het kan nog wel eens gekke sprongen maken. Het is niet te verwachten dat het zijn taak direct volledig zal begrijpen. Het is goed om te zien wat de grondslag is van Amerika en wat zijn taak is : die van het vrijheidsbeginsel, en om dit uit te zingen op zijn wijze, in het hele systeem.

Het moet allemaal bewust worden gemaakt, maar dat bewustzijn moet zijn diepte blijven behouden in de diepte-wijsheid, in de goddelijke wijsheid, in het goddelijke licht en in de wijsheidsgebondenheid van het lichamelijke.

En dan komt de zesde functie die dit alles omvat : het nieuwe bewustzijn, dat op het ogenblik bezig is te groeien buiten het waakbewustzijn om en dat de vijf factoren geheel omvat tot een eenheid. Het is misschien niet bewustzijn in de zin zoals we het nu opvatten; het is eerder een synthetische macht die geofferd moet worden waardoor dan het systeem wordt opgeheven. De zesde functie is eigenlijk de functie van de 2000 jaar die we achter ons hebben, maar die we nog niet ten volle hebben uitgedragen in daden.

In de zevende periode moet alles worden gemobiliseerd en gesublimeerd, verstillend en opgeheven - het is een kolossaal moeilijke periode.

Australië staat links, is vrouwelijk getint, heeft te maken met de ziel. Bij mensen uit Australië komt die diepe vrouwelijke kant naar voren. Zuid-Amerika is meer mannelijk. De beide Amerika's beelden de ontwikkeling uit van de genius, dus van het vrijheidsaanzicht. Zuid-Amerika is bezig zich hoe langer hoe meer los te maken van knellende banden, ook van die van de Rooms Katholieke kerk. Het heeft een grote taak in de komende 2000 jaar.

Vraag: Hoe is het met de mensen die emigreren uit andere landen naar Australië ?

Antwoord : Wanneer ze in Australië komen, krijgen ze een andere mentaliteit. Voor een groot deel is het Rooms Katholiek, maar men is er betrekkelijk vrij en verdraagzaam. Het land staat aan de kant van de wijsheidsgebondenheid, de vrouwelijke, dus primaire kant in het grote systeem. De fout is begaan - in de wereld en ook in de Theosofische leringen - dat we de mannelijke kant teveel naar voren hebben gebracht. In de Stanzas staat eerst de Eeuwige Moeder vermeld, de rest komt daarna. In de Christelijke godsdiensten is het mannelijke sterk naar voren gebracht. Dit heeft het vrouwelijke verdrongen en onze hele samenleving is daardoor zo steriel geworden.

Vraag: Als India staat voor het hart van de wereld en dus een heel belangrijke positie inneemt, zou het dan ook daarom zijn dat Dr. Besant zoveel van haar energie ervoor gebruikt heeft om het vrij te maken ?

Antwoord: Dit kan zeker positief worden beantwoord. India heeft in het systeem het laatste woord - het staat voor Brahman, het absolute, en voor Atman in de mens. We kunnen die laatste 2000 jaar van de zevenvoudige cyclus niet tot voleinding brengen zonder dat India bewust zijn plaats inneemt. Het heeft een sterk verminkte positie in het hele stelsel. Op het ogenblik heeft het geen duidelijk besef van de eigen roeping, maar het zit er wel in voor India als geheel. Het zal ook wel vanwege de werkzaamheden van de Theosofische Vereniging tot haar taak opgroeien. De verlossende taak voor het stelsel moet uitgaan van India.

Maar in Europa moeten we de zaak op gang brengen. Het waakbewustzijn in het hele stelsel is beperkt. Er zijn onderbewuste factoren die even belangrijk zijn. Jung heeft ook ontdekt dat het bewustzijn van de mens armelijk is als je het vergelijkt met het onbewuste. Door onze eigenzoekelijkheid is er in de hele wereld een sterke elementale werking van de "schaduw". We zijn niet voldoende altruïstisch - ook hebben we de Theosofische gedachte niet kunnen verwerklijken in de wereld. Daaraan is Europa ook schuldig. Europa heeft tot taak om het offer te brengen en een zekere leiding te geven aan de wereld waarbij het zich vrij moet maken van de kluiters van het eigenzoekelijke. Europa moet de weg wijzen en de taak van India begrijpen en die verder overlaten aan het transcendente. India staat voor de transcendentie.

Vraag: Hoe is het met het kruitvat van het Midden Oosten, de Arabische landen, Israël ?

Antwoord: Die hebben occult een andere positie. Eerst nog eens even Rusland : Dit land staat onder een stalen helm, net als Europa in de tijd van Hitler. Het staat onder het Marxisme. Het rationalisme van Marx heeft in zijn tijd wel goed gedaan, maar het is gedogmatiseerd. Het is kunstmatig gebracht over een volk dat niet leeft in de lijn van verstandelijkheid en verstandelijke ontwikkeling.

Het Russische volk volgt meer de lijn van diepe gevoelens en devotie, en hierover heen is nu die stalen helm geplaatst van onderdrukking. Die sterk onderdrukte functie werkt dus als een soort kruitvat. Wat de leiders nu kunnen doen, is, om dit naar buiten te laten werken. Maar het kan ook van binnen werken zoals nu, en dan volgt het uit elkaar springen.

Het Russische volk is een prachtig volk. Het is in vele opzichten de moeder van de volkeren hier. Het heeft grote regeneratieve vermogens, veel sterker dan de Europese landen. Deze grote herstellende vermogens werken sterker in de vrouw dan in de man. Zo is de positie van Rusland. Er werken in dit land grote herstellende machten van de Manoe, die tenslotte in de toekomst die hele stalen helm zullen breken, evenals een jong zaadje als het maar voldoende water krijgt, een vloer van beton kan doen barsten.

Nu het Midden Oosten. Dat is iets heel anders : geen helm, maar een afgrond. Daar is sterk de minderwaardigheidsfunctie. Het is achtergebleven in oude toestanden. Nu bloeit er in het midden daarvan een moderne staat op met democratische vrijheid : Israël.

Dat kunnen de Arabische landen niet hebben. Het werkt sterk reactief en zo is het een gevaarlijk kruitvat. Het is moeilijk te beoordelen of Frankrijk en Engeland juist hebben gehandeld. Men kan er misschien over 10 à 20 jaar over oordelen en zelfs dan misschien nog heel moeilijk.....

De vrijzinnig Christelijken hebben zich sterk verzet tegen de inmenging van Engeland en Frankrijk, maar is dat juist ? Het is een zeer moeilijke vraag. Tenslotte moest er iets worden gedaan om het kruitvat niet te laten springen en misschien is dit een poging.

30 JUNI 2012

WETENSCHAPPELIJKE
BIBLIOTHEEK
Volstraat 154 Amsterdam